

УДК 378.011.3-051:796.032

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.70-1.20>

Я. П. Галан

кандидат наук із фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання та спорту
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

А. В. Огнистий

кандидат наук із фізичного виховання і спорту, доцент,
завідувач кафедри фізичного виховання
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

К. М. Огніста

кандидат наук із фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри фізичного виховання
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

М. В. Божик

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри спортивних ігор та туризму
Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка

ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У РЕАЛІЯХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

В умовах модернізації вищої освіти ставляться завдання щодо вдосконалення навчального процесу, змісту освіти та виховної роботи для майбутніх фахівців, які будуть безпосередньо пов'язані з фізичним вихованням підростаючого покоління. Сучасна тенденція професійної підготовки фахівців має бути спрямована на підвищення загальноосвітнього рівня, формування загальнокультурних, культурних та освітніх компетенцій.

Необхідно визначити шляхи вдосконалення підготовки майбутніх учителів початкових класів до олімпійської освіти.

Основними термінологічними термінами, які використовуються в олімпійській освіті, є Міжнародний (Національний) Олімпійський комітет, Міжнародна (Національна) олімпійська академія, олімпізм, Олімпійський музей. Результати опитування студентів показали, що соціальні мережі (45,9%) та друкована література (65,4%) були основним джерелом інформації про фізичне виховання, спорт та олімпійського виховання.

Прогнозується, що запропоновані нами методичні рекомендації щодо впровадження вчителів початкових класів у процесі підготовки уможливають позитивний вплив на імідж школи, університетів, країни, збільшать коло спілкування, що дає змогу сформуванню нового погляду на проблеми та шляхи їх вирішення, забезпечать розвиток нових інтелектуальних ресурсів, адже вчитель є не лише виконавцем освітньої програми, але й джерелом нових ідей та життєвого досвіду, уможливають нові професійні та консультаційні послуги, оскільки вихователь має бути кваліфікованим професіоналом та готовим ділитися своїми знаннями.

На практиці необхідне використання сучасної навчально-методичної та популярної літератури, опублікованої за останні роки за сприяння Національного олімпійського комітету України та Олімпійської академії України, і впровадження олімпійської освіти в навчальний процес майбутніх учителів початкових класів, зниження рівня інформації для учнів загальноосвітніх шкіл. У сучасному світі кількість інформації, яку треба засвоювати студентам, величезна та зростає. Час занять на підготовку фахівців постійно скорочується. Старі методи навчання не передають великої кількості інформації, тому нині вчителям треба застосовувати нові інформаційні технології. Один із способів отримати інформацію – більше використовувати соціальні мережі.

Ключові слова: олімпійська освіта, олімпійське виховання, студент, фізичне виховання, майбутні вчителі.

Постановка проблеми. Кардинальне реформування української освіти, створення нових українських шкіл закономірно супроводжується радикальними змінами у всіх видах навчальної діяльності, значно підвищує запит на соціально

активну, творчу особистість, здатну самостійно приймати рішення й особисто відповідати за їх реалізацію. Сучасні підходи до утворення виходять із гуманістичної парадигми освіти, яка передбачає забезпечення можливості вибору і самовизначення

кожного учасника навчально-виховного процесу, суб'єкт-об'єктних взаємин учителя і учня, що закріплено Законом «Про освіту» [7, с. 147].

Декларація про загальні заходи державної молодіжної політики в Україні ставить перед педагогами завдання створити атмосферу, яка спонукатиме до ініціативності творчі сили учнівської та студентської молоді, сформує умови для її належного фізичного, культурного та інтелектуального розвитку. Одним із шляхів вирішення цього завдання може стати виховання особистості на принципах олімпізму. Цей процес має відбуватись не лише через здобуття культурологічних знань, а й служити доброзичливим запрошенням до навчальних і самостійних занять фізичною культурою і спортом.

В умовах модернізації вищої освіти ставляться завдання з удосконалення процесу навчання, змісту освіти, виховної роботи у майбутніх фахівців, які будуть мати безпосереднє відношення до фізичного виховання підростаючого покоління.

Сучасна тенденція професійної підготовки фахівців має бути спрямована на підвищення загальноосвітнього рівня, формування загальнокультурних, культурно-просвітницьких компетенцій.

З модернізацією освітнього процесу насамперед треба вирішити складності переходу на нові активні форми навчання – відходу від дидактичного методу і перехід на сучасні інтерактивні методи навчання. У XXI столітті потрібна сучасна людина, яка не тільки озброєна новими знаннями, але і вміє їх застосовувати для вирішення проблем у мінливому світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У вітчизняній педагогічній практиці широко представлені шляхи вирішення проблем освітньої підготовки фахівців фізичної культури, пошуки нової концепції освіти в галузі фізичної культури і спорту (Т.Ю. Крецевич, Н.В. Москаленко, Б.М. Шиян). Є низка досліджень, наукових публікацій, в яких поряд із розумінням значимості олімпійської освіти дітей та молоді пропонують програми олімпійської освіти (А.О. Бобнар, В.М. Єрмолова, М.С. Солопчук). Незважаючи на те, що вчені активно займаються освітньою підготовкою фахівців в галузі фізичної культури і спорту, аналіз літературних джерел виявив, що олімпійська освіта й олімпійське виховання в Україні здебільшого базуються на ґрунтовних науково-методичних працях М.М. Булатової [6, с. 8], С.Н. Бубки [2, с. 6] та ін.

Основою дослідження послужили роботи С.Н. Бубки, М.М. Булатової, В.І. Столярова, які висвітлюють ідеї олімпізму та присвячені історичним, філософським, соціальним проблемам олімпійського руху. Ці праці показали важливість вивчення олімпійського руху. У процесі аналізу професійної підготовки майбутніх фахівців з олім-

пійської освіти ми враховували науково-теоретичні дослідження В.М. Єрмолової [4, с. 35].

У процесі вивчення теорії і практики олімпійської освіти дітей та молоді, аналізу розроблених програм з олімпійської освіти враховувалися дослідження О.М. Вацеби, В.Ю. Дудкіна, Г.А. Рагозіної, М.С. Солопчука та ін.

Проте лише незначна кількість науково-методичних праць висвітлює значення і місце олімпійської освіти в процесі підготовки вчителя початкових класів як фахівця, який буде мати безпосереднє відношення до фізичного виховання школярів.

Мета статті – визначити шляхи покращення підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації олімпійської освіти в сучасних реаліях.

Виклад основного матеріалу. Основним завданням викладання предмету «фізичне виховання» в сучасній вищій школі є отримання студентами знань і формування навичок їхнього застосування на практиці. Це при тому, що внаслідок малої тривалості занять, великих перерв між заняттями, їх несистематичності спроби організації належного фізичного виховання на аудиторних заняттях низько ефективні. Водночас є вихід із ситуації. Необхідно досягти такого рівня освіти, за якого студент після закінчення закладу вищої освіти, де отримав знання з навчального курсу «Фізичне виховання» та пізнав олімпійські істини, вийшовши на роботу за фахом, досягаючи керівних посад у найрізноманітніших сферах, зумів підтримувати фізичну культуру і спорт – надбання національної культури, створене багатьма поколіннями. Саме в цій останній фразі сконцентровано те головне, ради чого студенти займаються фізичними вправами, засвоюють олімпійські істини, зміцнюють власне здоров'я.

Нині, на превеликий жаль, зміст навчальної програми лише в загальних рисах націлює кафедри фізичного виховання на професійну підготовку майбутніх фахівців через засоби фізичного виховання. Знання з основ професійно-прикладної фізичної підготовки й уміння застосовувати їх на практиці згадуються лише в двох пунктах навчального матеріалу.

Саме тому кафедра фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка у співпраці з Олімпійською Академією України (ОАУ) внесла зміни до змісту програми щодо професійно-прикладного фізичного виховання майбутніх учителів початкових класів. Вони спрямовані на підготовку вчителя-предметника не лише до виконання своїх професійних обов'язків, але і до їх активної та ефективної участі у фізичному вихованні підростаючого покоління [5, с. 432].

Саме вчителі початкових класів мають змогу поширити серед підростаючого покоління основні

засади олімпійського виховання та закласти фундамент олімпійської освіти. Це підтверджується визначеннями цих понять, які споріднені з педагогікою.

«Олімпізм», як написано в Олімпійській хартії, являє собою філософію життя, що звеличує та об'єднує в гармонійне ціле тіло, волю та розум. Поєднуючи спорт із культурою та освітою, він прагне до створення способу життя, який базується на радості від зусилля, освітній цінності позитивного прикладу, соціальної відповідальності та повазі до універсальних фундаментальних етичних принципів [3, с. 299]. У цих двох реченнях закладено багатогранний соціально-гуманістичний сенс олімпізму. Кожне слово першого основоположного принципу олімпійського руху несе в собі величезний соціальний потенціал гуманізму.

«Олімпійське виховання» – процес цілеспрямованого і систематичного впливу суб'єкта виховання на об'єкт в інтересах розвитку якостей, що відповідають меті і завданням виховної системи «Олімпійська педагогіка», або більш специфічне приближене до спорту – виховання спортсмена, який не тільки здатний показувати високі результати, а й представляє собою особистість, яка має яскраво виражену гуманістичну спрямованість [4, с. 35].

«Олімпійська освіта» – розділ педагогічної діяльності, зміст якого сприяє залученню дітей до гуманістичних ідеалів і цінностей олімпізму [4, с. 35], або педагогічна діяльність, що здійснюється в рамках олімпійського руху і пов'язана з його метою і завданнями.

Ідея необхідності включення пропаганди олімпійських принципів у систему освіти вперше прозвучала у 1974 р., на XIII сесії МОА, де Х. Андрес (Австралія) зробив доповідь «Олімпійська ідея і її реалізація в школах».

Питання олімпійської освіти та виховання були підняті і на XVI сесії МОА в 1974 р. Н. Мюллер (Німеччина) і Т. Доксас (Греція) позначили головну мету олімпійської академії як виховання молоді, засноване на гармонії тіла і розуму, в душі миру.

На XVIII сесії МОА 1979 р. з основною доповіддю «Олімпізм і виховання» виступив член МОК, прем'єр-міністр Тунісу Мохамед Мзали. Зазначаючи, що педагогічні ідеї П. Кубертена засновані на філософії, метою якої є гармонійне виховання, єдність фізичного, інтелектуального і духовного розвитку людини, він наголосив, що нині виховна цінність спорту явно недостатньо реалізується в шкільній системі освіти. На цій сесії було порушено питання про олімпійську освіту у вищій школі. У своїй доповіді Дісон Пауелла (Канада) «Університетська освіта і олімпізм» зазначав, що жоден вищий навчальний заклад у світі не ввів у свої програми предмет «Олімпізм» або «Олімпійська ідея». Д. Пауелл запропонував розглядати МОА як Всесвітній олімпійський університет [1, с. 5].

Найефективнішим вирішенням впровадження олімпійського виховання є здобуття знань через олімпійську освіту з послідовним втіленням принципів олімпізму у виховання учнів. Такий підхід дасть змогу запобігти багатьом небезпечним негативним явищам (наркоманія, алкоголізм, тютюнопаління) та прищеплювати дітям любов до навколишнього середовища і формувати звичку вести здоровий спосіб життя. Крім цього, олімпійське виховання дає змогу зацікавити молодь у спортивній діяльності, що суттєво покращить здоров'я нації, а згодом – і демографічний стан країни.

Нині є різні організації, що мають вирішувати завдання олімпійської освіти, – Міжнародна олімпійська академія (МОА), Олімпійський музей, Національні олімпійські академії (НОА), Міжнародні центри олімпійських досліджень і освіти, Міжнародний комітет П'єра де Кубертена.

На міжнародному рівні розвитку олімпійської освіти сприяє діяльність Міжнародної олімпійської академії (МОА), яка є освітнім центром Міжнародного олімпійського руху. Під керівництвом МОА проводяться щорічні сесії для молодих викладачів і вчених, аспірантів і студентів, на яких обговорюються різні проблеми олімпійської освіти та олімпійського руху загалом.

Вплив МОА на розвиток олімпійської освіти, як зазначає І. Лагау, великий, МОА є духовним центром олімпійського руху. У статуті МОА зазначено, що вона має функціонувати як світовий культурний центр олімпізму, визнаний служити збереженню і поширенню духу олімпізму і олімпійських принципів, вивчення і застосування педагогічних і соціальних принципів Олімпійських ігор, а також науковому підкріпленню «олімпійських ідей».

Ідея створення Олімпійського музею, як свідчать документи, що знаходяться в архівах МОК, належить П'єру де Кубертену. Вперше вона була озвучена у 1915 р. після того, як штаб квартири МОК розташувалася в Лозанні (Швейцарії). Хуан Антоніо Самаранч, ставши президентом МОК, вирішив створити Олімпійський музей у Лозанні, перетворивши його на культурний центр, оснащений за останнім словом техніки.

Олімпійський музей є чудовим місцем для спілкування людей, зацікавлених у розвитку спорту, олімпійського руху, а так само проведення міжнародних конференцій, симпозіумів, концертів та інших масових заходів.

За короткий період існування музей став важливим центром наукових досліджень в області олімпійського спорту, олімпійської освіти і виховання, навколо якого об'єдналися фахівці багатьох наукових і освітніх центрів світу.

Таким чином, МОА і Олімпійський музей сприяють розвитку олімпійського руху, просуванню ідей олімпізму в маси, що, безсумнівно, сприяє розвитку олімпійської освіти.

На 127-й сесії Міжнародного олімпійського комітету (МОК), яка проходила в Монако з 8 по 9 грудня 2014 р., обговорювалася стратегія розвитку олімпійського руху до 2020 р., яка включала 40 рекомендацій.

Президент Міжнародного олімпійського комітету Томас Бах під час 44-ї Генеральної асамблеї Європейських олімпійських комітетів, проведеної з 20 по 21 листопада 2015 р. в Празі, закликав дотримуватися рекомендацій Олімпійського порядку 2020 р.

Підтвердженням правильності наших дій послужило опитування, яке передбачало визначення рівня освіченості майбутніх учителів початкових класів з олімпійської тематики. Нами було проведено опитування, в якому взяли участь студенти – майбутні вчителі початкових класів. Вибір контингенту опитування не випадковий. Кому, як не вчителю початкових класів, доносити до учнів високе і світле, яким у нашому випадку є олімпізм?

В опитуванні взяли участь 267 студентів денної форми навчання. Всі опитані – особи жіночої статі. Опитування проводили у 2016 та 2019 рр. Результати, отримані нами у 2016 р., спонукали нас до вироблення і впровадження рекомендацій до покращення процесу професійно-прикладної підготовки з фізичного виховання студентів у розділі олімпійська освіта [4]. У 2019 р. здійснено заключне опитування серед студентів – майбутніх учителів початкових класів.

На запитання «Чи знаєте Ви, де відбулися останні Олімпійські ігри?» ми отримали такі результати (табл. 1).

Подальші дослідження будуть спрямовані на формування в майбутніх учителів початкових кла-

сів глибших знань про олімпійський рух. Додаткове опитування студентів у 2019 р. (n-131), виявило нові проблеми і виклики, а саме: тільки 24,3% знають, де проходили Юнацькі олімпійські ігри, про Європейські ігри знають 18,9% опитаних, з них 10,8% обізнані, що вони відбудуться в м. Мінськ, Республіка Білорусь, і жоден з опитаних студентів не володіє інформацією про такий спортивний захід, як Європейські юнацькі олімпійські фестивалі.

Результати опитування студенток майбутніх вчителів початкових класів з питання «Де відбудуться найближчі Олімпійські ігри, Юнацькі олімпійські ігри?» ми отримали такі результати: лише 10,8% опитаних респондентів у 2016 р. змогли дати відповідь про те, що найближчі за проведенням Олімпійські ігри відбудуться в Ріо-де-Жанейро (Бразилія), а про Юнацькі олімпійські ігри, на превеликий жаль, ніхто згадати не зміг. Водночас після проведення комплексу організаційно-методичних заходів результати опитування майбутніх вчителів початкових класів виглядають значно краще, можна сказати, обнадійливо. Про Олімпійські ігри, які відбудуться у Токіо (Японія) та Пекін (КНР,) знає понад чверть опитаних. Кращий результат ми отримали на питання про проведення Юнацьких олімпійських ігор у місті Лозана (Швейцарія). Ствердно відповіли про місце спортивного дійства 62,3% опитаних. Такий високий результат пов'язаний із нещодавнім випуском Олімпійською академією України інформаційного буклета.

З метою покращення інформування майбутніх вчителів початкових класів щодо питань фізичного виховання, спорту та олімпійської освіти ми спитали в респондентів, звідки вони черпають інформацію з означених питань (табл. 2).

Таблиця 1

Результати опитування дівчат – майбутніх учителів початкових класів, % (n-267)

Рік опитування	n	Де відбувались останні Олімпійські ігри		Де відбувались останні Юнацькі олімпійські ігри		Де відбувались останні Європейські олімпійські ігри	
		знають	не знають	знають	не знають	знають	не знають
2016	136	76,3	23,7	0	100	0	100
2019	131	100	0	12,3	87,7	18,9	81,1

Таблиця 2

Результати відповіді дівчат – майбутніх учителів початкових класів на запитання «Звідки Ви отримете інформацію про олімпійський рух та фізичну культуру і спорт?», % (n-267)

Джерела отримання інформації	Опитування 2016 р. (n-136) %	Опитування 2019 р. (n-131) %
Сайт НОК України	0,0	36,0
Соціальні мережі	23,7	45,9
facebook	18,5	40,5
twitter	0,0	0,0
instagram	0,0	16,2
telegram	0,0	15,4
Сайти новин	2,7	12,7
Друковані видання	1,2	65,4

Аналіз результатів опитування показав, що у 2016 р. студенти факультету педагогіки і психології Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка основним джерелом інформації вважали соціальну мережу facebook, на спортивні сайти заходили лише 2,5% опитаних, друковані видання переглядали лише 1,2%. Жоден учасник опитування не зміг вказати, що він знає про сайт Національного Олімпійського комітету України.

Як і у 2016 р., так і в 2019 р. основним джерелом інформації з питань фізичного виховання, спорту та олімпійської освіти залишаються соціальні мережі. Лідером залишається facebook, ним користується 40,5% опитаних. Стрімко росте популярність instagram та telegram – 16,2% та 15,4% опитаних відповідно.

Активна робота Національного Олімпійського комітету України та Олімпійської академії України, масштабні наукові дослідження в напрямі поширення ідеалів олімпізму, випуск науково-популярної, освітньої, історичної літератури та її поширення серед закладів освіти привело до зростання відсотку тих, хто почав активно користуватись друкованими виданнями. Таких за результатами опитування у 2019 р. виявилось 65,4% проти 1,2% у 2016 р.

Висновки і пропозиції. Використання сучасної навчально-методичної та популярної літератури, виданої в останні роки за сприяння Національного олімпійського комітету України та Олімпійської академії України, та впровадження олімпійської освіти в навчально-виховний процес майбутніх вчителів початкових класів дали змогу покращити поінформованість студентів, що має позитивно відбитись на освіченості учнів загальноосвітніх навчальних закладів у реаліях Нової української школи.

У сучасному світі обсяг інформації, який потрібен для засвоєння студентами, величезний

і постійно зростає. Аудиторні години на підготовку фахівців постійно скорочуються. Старими методами викладання неможливо передати великий обсяг інформації, тому нині викладачам треба застосовувати нові інформаційні технології. Одним із шляхів отримання інформації має стати більш активне використання соціальних мереж.

Список використаної літератури:

1. Боднар А.О. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теор. і метод. проф. осв.» / Хмельниц. нац. ун-т. Хмельницький : [б. в.], 2016. 20 с.
2. Бубка С.Н. Олимпийский спорт в обществе: история развития и современное состояние. Київ : Олимп. лит., 2012. 260 с.
3. Гакман А.В. Становлення педагогічних основ олімпійської освіти в Україні [Текст] / А.В. Гакман, Ю.О. Ушенко, Я.П. Галан, М.В. Кожокар. *Молодий вчений*. 2019. № 5. С. 299–302.
4. Ермолова В.М. Олімпійська освіта : теорія і практика : навч. посібник. Київ, 2011. 335 с.
5. Огнистий А.В. Олімпійська освіта у професійній підготовці вчителів-предметників. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт». Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. Випуск 13. С. 431–435.
6. Олімпійська освіта: Метод. рекомендації / За заг. ред. М.М. Булатової. Київ : Олімпійська література, 2002. С. 8.
7. Подгорна В.В. Особливості діяльності вчителя фізичної культури в умовах Нової української школи / В.В. Подгорна, К.В. Дроздова. *Вісник Національного університету «Чернігівський колеґіум» імені Т.Г. Шевченка*. Серія : Педагогічні науки. 2019. Вип. 1. С. 147–151.

Halan Ya., Ohnystyi A., Ohnysta K., Bozhyk M. Olympic education in training future primary school teachers in the realities of the new Ukrainian school

In the context of higher education modernization, tasks are set to improve the learning process, the content of education, and educational work for future professionals who will be directly related to the physical education of the younger generation. The current tendency of professional training of specialists should be aimed at raising the general educational level, forming general cultural, cultural and educational competences. To whom, as a non-primary teacher, to convey to the students high and light, which in our case is Olympism.

To identify ways to improve the preparation of future primary school teachers for Olympic education.

The main terminological terms used in Olympic education are: International (National) Olympic Committee, International (National) Olympic Academy, Olympism, Olympic Museum. The results of the student survey revealed that social networks (45.9%) and printed literature (65.4%) were the main source of information on physical education of sports and Olympic education.

It is predicted that the methodological recommendations we offer to introduce elementary school teachers in the process of preparation will allow us to exert a positive influence on the image of the school, universities, the country; increase the circle of communication, which gives the opportunity to form a new perspective on

existing problems and ways to solve them; ensure the development of new intellectual resources, because the teacher is not only the executor of the educational program but also a source of new ideas and life experiences; Provide new professional and consulting services as the educator must be a qualified professional and willing to share their knowledge.

The use of modern educational and methodical and popular literature, published in recent years with the assistance of the National Olympic Committee of Ukraine and the Olympic Academy of Ukraine, and the introduction of Olympic education in the educational process of future primary school teachers, decrease level of information for students and students of secondary schools. In today's world, the amount of information that students need to assimilate is enormous and growing. Classroom hours for specialist training are constantly decreasing. The old teaching methods do not convey a large amount of information, so today teachers need to apply new information technologies. One of the ways to get information is to make more use of social networks.

Key words: *Olympic education, student, physical education.*